

# Fylkesvalgprogram for 2023-2027 Finnmark SV/SG

*Utkast per 28.11 2022 fra Programkomiteen.*

## 1. Et helhetlig program for en offensiv nordområdeutvikling

Et Finnmark for de mange - ikke de få (- for fremtiden)

Fremtiden ligger i Finnmark! Aldri har det vært tydeligere enn nå. samtidig har aldri utfordringene vært større. Vi må snu en lang periode med fraflytting av både makt og innbyggere, vi må øke energiuttaket samtidig som vi reduserer utslipp, og vi må tilpasse oss et Europa i endring. Aldri har regionen vært viktigere, og derfor er det viktig med en helhetlig og offensiv satsing og utvikling av nordområdene. Finnmark kan stå overfor en massiv industri og energisatsing, da er det viktig at vi har hendene på rattet slik at vi kan styre utviklingen til det beste for fylket lengst nord. Vi må jobbe for at våre innbyggere får sin selvfølgelig og rettmessige plass og delaktighet i prosessene i og om fremtiden, og at utviklingen skjer etter våre premisser.

Med et sterkt SV får vi alt dette, bygget på folkestyre, solidaritet, likestilling og sosial trygghet. Vi skal jobbe for at innbyggerne våre kan fødes, vokse, utdanne, jobbe og leve sine gamle dager under trygge omgivelser uten å være redd for at strømmen går, livsviktig hjelp ikke er tilgjengelig når behovet er der eller at våre kommende generasjoner skal være nødt til å rydde opp i våre etterlatenskaper.

Troms og Finnmark utgjør et stort landareal, og etter 01.01.2024 vil Finnmark alene være landets nest største region/fylke. I tillegg til et stort område har vi en helt unik strategisk beliggenhet, dog spredtbygd og urbant. Vår kultur er mangfoldig og bygget på "de tre stammers møte". Finnmark er bygget opp på en rik og mangfoldig kultur hvor norsk, samisk og kvensk møtes. Både kulturen og språkene må ivaretas og videreutvikles. Samarbeidet mellom folk og institusjoner på tvers av grensene i nord må ivaretas og videreutvikles. Samtidig må vi utnytte vår spisskompetanse på fredelig og flerkulturell sameksistens for å ta imot og inkludere nye nordmenn.

## 2. Makt, styring og oppgaveløsninger

### Desentralisering av medvirkning

For å styrke demokratiet i fylket blir regionrådene viktige. Disse bør bestå av representanter valgt fra kommunestyrene. For å ivareta en desentralisert medvirkning i beslutningsgrunnlaget skal de ulike regionrådene spille en betydelig rolle i planarbeid og saksframstillinger. Vi må sørge for at også de små kommunene med færre innbyggere har reell innflytelse her. Gjennom tekniske løsninger skal møter kunne gjennomføres mellom valgte representanter i fylkestinget, og regionrådene. På denne måten vil vi sikre at alle i Finnmark får mulighet til en reell deltakelse i avgjørelser som angår dem.

Finnmark SV/SG skal være en pådriver for at det nye fylket skal bli så demokratisk og sterkt som mulig. Dette innebærer at oppgaver og institusjoner i Finnmark skal styrkes og ikke

sentraliseres, slik at vi drar veksler på og bygger på eksisterende kompetansemiljøer i vår region.

Finnmark SV/SG skal arbeide for et demokratisk styresett i det nye fylket. Vi vil kreve at fylkestinget skal organiseres etter formannskapsmodellen, og ikke en dyr og sentralistisk parlamentarisk modell.

Vi mener at Vadsø skal gjenoppstå som Finnmarks fylkeshovedstad.

### Statlige kompetansemiljø

Finnmark har mange statlige kompetansemiljøer, fra Kystverket i Vardø i nordøst til Finnmarksløpet i vest. Disse må fortsatt styrkes og videreutvikles

Finnmark SV/SG ønsker å fordele de statlige arbeidsplassene for på den måten å skape gode kompetansemiljø i hele fylket.

Finnmark har mange statlige kompetansemiljø ved Universitet og Helse Finnmark som må brukes for å utvikle fylket til det beste for folk og befolkning. Universitetssykehuset i Nord-Norge og Norges Arktiske Universitet har sitt hovedsete i Tromsø, men skal fortsatt spre og bygge kunnskap i hele Finnmark.

### Fylkeskommunen som arbeidsgiver og innkjøper

I alle innkjøp og oppdrag skal fylkeskommunen stille krav til leverandører og oppdragstakere om bærekraft, anstendige arbeidsvilkår, fagopplæring, lærlinge plasser og etisk handel.

Finnmark SV/SG vil være med å videreutvikle Norges-modellen for innkjøp og oppdrag for Finnmark fylkeskommune.

Fylkeskommunen skal være en god arbeidsgiver og ha nok ansatte, med faste og hele stillinger. SV vil samarbeide med fagforeningene i fylkeskommunen om en tillitsreform og heltidskultur. Finnmark SV/SG vil jobbe frem planer for å sikre og beholde kvalifisert arbeidskraft.

Vi vil blant annet jobbe målrettet for å redusere den store mangelen på helsepersonell, og vi vil også gjøre det vi kan for å være en attraktiv arbeidsgiver. Vi må fortsatt styrke virkemiddeltiltakene for tiltakssonen, som er med på å friste til både å beholde og øke rekruttering og tilflytting. Vi i Finnmark SV/SG vil også kreve at ansatte i fylket faktisk bor i fylket, da dette er en viktig del i jobben for økt bosetting lengst nord og øst. Dette er spesielt viktig i forsvarskommunene, der de har spesielt gode pendlervilkår.

Det er et mål for Finnmark SV/SG at pengene fylkeskommunen bevilger til velferdstjenester faktisk går til velferdstjenester, ikke profitt. Vi er imot konkurranseutsetting og vil at så mange tjenester som mulig skal utføres i egen regi, på sikt også kollektivtransport.

## 3. Utdanning

Utdanning er det viktigste virkemiddelet i en likeverdig fordelingsmodell. Finnmark SV/SG har som mål å sikre en inkluderende, rettferdig og bærekraftig utvikling i videregående opplæring i Finnmark med fokus på FNs bærekraftsmål for å utrydde fattigdom og bekjempe ulikhet. Et av hovedprinsippene er at ingen skal utelates. Satsing på kunnskap, kompetanse og utdanning er nøkkelen til å styrke mulighetene i fylket.

Befolkningen i Finnmark skal ha et godt utdanningstilbud på alle nivåer. Flere unge fullfører og består videregående opplæring og fylket har hatt en svært god utvikling de seneste årene. Siden 2006-kullet har gjennomføringsgraden økt med 18 prosentpoeng og er nå på 70 %. Dette er et resultat av målrettet arbeid. Grunnlaget fra grunnskolen er viktig, noe som fordrer et formalisert og tett samarbeid mellom fylkeskommunen og kommunene. Dette er en forutsetning for å øke andelen som fullfører.

Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden – har som mål å gi både unge og voksne rett til videregående utdanning. Samfunnet har gått gjennom store endringer som stiller endrede krav. Framtidig næringsliv i Finnmark har behov for både akademikere og fagarbeidere. Det må stimuleres til at elever velger fagutdanning på likeverdige vilkår som studieforberedende. Godt samarbeid med næringslivet er en forutsetning og det må være en tettere kobling mellom utdanningsinstitusjonene og næringslivet, slik at utdanningstilbud i enda større grad tilpasses arbeidslivets behov.

### **Finnmark SV/SG vil:**

- opprettholde dagens desentraliserte skolestruktur og LOSA-modellen i videregående opplæring med gode og varierte opplæringstilbud, slik at flest mulig ungdommer får et utdanningstilbud i nærheten av hjemstedet
- sikre fylkeskommunens rett til å vedta egne opptakssystem for videregående opplæring
- tilby digital/nettundervisning i emner/fag som ikke tilbys i nærskolen
- utvikle og styrke samisk identitet, språk og kultur blant de unge i Finnmark
- styrke tilbudet i samisk som 1. eller 2. språk og samisk som fremmedspråk ved fylkets videregående skoler. Alle elever skal tilbys språkopplæring i samisk og/eller kvensk.
- styrke tilbudet til minoritetsspråklige elever
- arbeide for at det skal være gratis for elevene å gjennomføre videregående opplæring. SV vil øke utstyrsstipendiet slik at det faktisk dekker elevenes utgifter, og øke borteboerstipendiet.
- sikre elever moderne og godt utstyr i tråd med kompetansemålene i Fagfornyelsen
- sikre elevhybler til alle borteboende til en pris som er overkommelig i forhold til stipend fra lånekassa. Tilby vertsfamilieordning ved behov.
- beholde nåværende skoleskyss grense på 4 km for videregående skole.
- innføre et gratis måltid i skolen
- innføre gratis privatisteksamen for elever som trenger å ta eksamen for å få godkjent studiekompetanse/ kompetansebevis
- videreutvikle en god vurderingskultur som er rettferdig og læringsfremmende, og gjennomføre forsøk med alternative vurderings- og eksamensformer, til erstatning for dagens eksamen
- legge til rette for skaperglede og entreprenørskap som et ledd i opplæringen
- lovfeste rett til læreplass til alle og styrke samarbeidet mellom skole og næringsliv
- alle anbud i regi av fylkestinget skal ha krav til at tilbyderne oppretter læreplasser
- øke antallet læreplasser og øke lærerlønnskuddet
- sikre kvaliteten i fagopplæringen og opprettholde et sterkt faglig nivå på fagbrev gjennom et tett samarbeid med partene i arbeidslivet
- sikre en bedre oppfølging av læringer og lærebedrifter. Medlemmer av prøvenemnder må få god skolering i vurderingsarbeid og gjennomføring av fag- og svenneprøver.

- arbeide for at fordelingen av elev- og lærlingplasser i større grad fastsettes ut fra framtidas og samfunnets behov
- styrke laget rundt eleven gjennom rådgivningstjenesten, miljøterapeuter, skolehelsespsykeleiere og skolepsykologer
- sikre elevenes rett til demokrati og medvirkning i skolen gjennom gode rammevilkår slik at elevenes tillitsvalgte gis muligheter for deltakelse og innflytelse i ulike fora
- arbeide aktivt for å tilrettelegge for kurs og opplæringstilbud til voksne
- tilrettelegge opplæringstilbud tilpasset minoritetsspråklige
- sikre et bredt og desentralisert fagskoletilbud gjennom å styrke finansieringen og øke antallet studieplasser. Opprettelse av nye tilbud må skje i tett dialog med partene i arbeidslivet for å sikre samsvar med næringslivets behov.
- arbeide for å gjøre desentraliserte- og samlingsbaserte tilbud på høgskole- og universitetsnivå tilgjengelig for hele fylket
- videreføre og styrke virkemiddeltiltakene for Nord-Troms og Finnmark
- utvikle en strategi for å løse rekrutterings- og kompetansebehovet som vil komme i regionens arbeidsliv de neste årene

## 4. Samferdsel

Regjeringa har ensidig prioritert store samferdselsprosjekt i Sør-Norge. Samtidig er det et svært alvorlig forfall på fylkesvegene i nord. SV vil ha en langt mer rettferdig fordeling av midler til samferdsel. Samferdsel skal tilfredsstille næringslivets og befolkningens behov for transport, og samtidig ivareta miljøet på en bærekraftig måte. Fylkesvegene som belastes av omfattende tungtransport av fisk og andre ressurser som føres ut av regionen, må forbedres. Finnmark er rikt på naturressurser. Dette gir oss potensiale for god økonomisk utvikling. Naturressursene er geografisk spredt og for å utnytte disse er fylket avhengig av god infrastruktur. Godstrafikken må i størst mulig grad overføres til båt og tog. Finnmark SV/SG vil prioritere bygging av gang- og sykkelveier både for å gi myke trafikanter større trygghet, og for å fremme folkehelsen.

Finnmark SV/SG vil ta initiativ til å opprette et fylkeskommunalt busselskap for å drive by-, distrikts- og regionbussruter i egenregi etterhvert som anbudskontrakter utløper eller blir sagt opp.

SV vil arbeide for at inntektsoverføringene fra staten i større grad tar utgangspunkt i antall kilometer og ikke bare antall mennesker. Tilrettelegging av gang- og sykkelveier, samt utbedring av kollektivtilbudet vil være sentralt for å nå nullvekstmålet for biltrafikk. SV vil derfor prioritere frekvens og kvalitet på busstilbudet. SV vil jobbe for forbedring av veier som er særlig utsatt for lang/gods-transport, samt støtte opp om innkjøringsveien RV 94 til Hammerfest blir fullfinansiert av staten, likt opprinnelig forslag i NTP.

Finnmark SV/SG krever at staten må ta et særskilt ansvar for veivedlikeholdet i fylket. Etterslepet gjør oss svært sårbare, spesielt på grunn av klimatiske endringer som gjør været mer ekstremt. I tillegg sliter den store transporten og eksporten av fisk, varer og militært utstyr på det allerede belastede veinettet i fylket.

De statlige bevilgningene til skredsikring må økes betraktelig.

Jernbane er et satsingsområde i Norge i dag, men ikke i nord. Det er uakseptabelt at denne satsingen ikke kommer Finnmark til gode. SV vil i samarbeid med finske myndigheter følge opp prosessen med tanke på jernbaneforbindelsen til Rovaniemi, og være en sterk pådriver i utformingen av og realiseringen av disse planene. Både miljø- og reindriftshensyn må ivaretas.

For oss er god samferdsel i hele landet nøkkelen for å realisere Norges ambisjoner om et næringsliv etter oljealderen. I Norge generelt, og Finnmark spesielt, befinner de store økologiske verdiene seg i spredtbygde strøk. Derfor må veiløse samfunn uten annet alternativ for transport prioriteres høyt for hurtigbåttilbud.

Ferger må tilpasses befolkningens og næringslivets behov for å frakte for eksempel fisk ut på markedet. SV ønsker en snarlig utredning i bruk av autonome ferger.

Samferdsel er i et teknologisk skifte med stor utvikling av ny og miljøvennlig teknologi. SV vil at det satses enda sterkere på et slikt skifte til miljøvennlig transport. Vi ønsker en finansierungsordning for etablering av infrastruktur for tanking av hydrogen (H2) som drivstoff på fartøy. Da kan teknologien tas i bruk og videreutvikles på ferger, fiskebåter og andre fartøy.

Fylket må legge til rette for ladefasiliteter for ferger og båter, og legge til rette for overgang til hybridbåter i fiskeriene.

Hurtigbåttilbudet må i sterkere grad tilpasses de behov som funksjonshemmede og eldre passasjerer har. Båtene må elektrifiseres.

For å ivareta en bærekraftig og miljømessig cruisetrafikk må det settes krav om landstrøm i alle havner som er aktuelle for cruiseanløp. Dette gjelder også hurtigruteanløp.

Havner og farleder må tilrettelegges for næringsutvikling. Vi må øke statlige overføringer øremerket opprenskning, utvikling og styrking av fiskerihavner.

SV vil at folk skal kunne bo i distriktene, og det vil kreve et godt kollektivtilbud som også omfatter kortbanenettet. Dette innebærer at kortbanenettet må styrkes og det må legges til rette for at folk har mulighet til å nytte seg av kollektivtilbudet, både med tanke på pris og tilgjengelighet.

~~Kollektivtrafikken i fylket må samordnes slik at en kan reise kollektivt til og fra fly og mellom de ulike delene av regionen uten å bruke unødvendig lang tid på reise. Dette er viktig med tanke på utviklingen av reiseliv og miljø.~~

## 5. Næring

### Industri

Digitalisering og teknologiutviklingen kommer til å endre produksjonsformene, produksjonssteder, transport og handel på en måte som vi neppe tidligere har sett siden den industrielle revolusjonen.

SV vil satse på innovasjon for å skape en nytenkende og bærekraftig næringslivsutvikling som vil styrke landsdelens konkurranseevne på grunnlag av landsdelens egne ressurser og prioriteringer.

Globaliseringen slik vi kjenner den, har snudd og vi må forberede oss på en re-industrialisering og teknologisering. Vi må anse det som bra, da ett skifte i industri og produksjon er en forutsetning for velferdssamfunnets ve og vel.

For Finnmark SV/SG er det viktig at lokale naturressurser og energi skal benyttes til industriutvikling framfor å være en råvareleverandør.

Videre er det viktig å ta godt vare på mineralressursene og ikke utvinne de før det gjøres på en miljøvennlig måte. Finnmark SV/SG vil jobbe for at store overskudd som blir hentet ut, kommer lokalsamfunnene til gode. Videre må vi ta hensyn til miljøet og lokale forhold, som for eksempel reindrift og friluftsliv, dette er en arbeidskrevende prosess som krever medvirkning fra aktuelle parter. Å ta hensyn til miljøet er arbeidskrevende og tar tid, hvilket gir arbeidsplasser over en lengre periode før ressursene er utvunnet.

SV mener at det ikke skal åpnes for ytterligere utvinning av olje og gass utenfor Finnmark. Dersom vi skal stoppe klimaendringene må store deler av den oljen vi kjenner til bli liggende. Dersom det likevel skulle bli nye felt skal olje og gass ilandføres for å skape arbeidsplasser og regionale ringvirkninger.

## Fiskeri

SV mener sjømatressursene tilhører folket og skal være grunnlag for bosetting, ringvirkninger og sysselsetting langs kysten.

SV vil ikke tillate videre struktureringen som gir færre fartøy, færre bedrifter og færre ansatte. SV jobber for hjemfall av torsketrålkvotene i pliktsystemet til kystsamfunnene.

SV vil utvikle fiskerinæringen ved å satse på bedre transportmuligheter med bedre veier som nattbrøytes, samt høyere aksellast. Sammen med fiskerinæringen og lokalpolitikere må det utarbeides en strategi for sjørettet infrastruktur, havner, kaier, lagringsarealer og transport.

SV vil særlig legge til rette forhold for ungdom **og jenter** som vil bli fiskere. Fiskerinæringens organ må også sørge for at likestillingsloven mht. kjønnsbalanse følges opp.

SV vil at opplæringsfartøy og skoler blir en del av forskning og overvåkning av fiskebestander.

Vi vil at den intensive fangstingen i enkelte fiskerier, som blant annet i hyse og torskefisket med de største kystfiske fartøyene, må flyttes lengre ut.

Dette vil løse den økende arealkonflikten mellom små og store fartøyer på flere fiskefelt. Det vil også begrense den meget harde bruk av bunnfaunaen og beskatning av flere fiskearter som har lokal tilhørighet.

SV vil at de store fiskefartøyene som har fått lov å delta i kystfiske gruppen må pålegges å fiske utenfor fjordlinjen, grunnlinjen og 4. nautiske mil, i enkelte områder, deler av året. Disse fartøy drifter døgntilnærmet i mye dårligere vær, hvor de utfordrer driftsgrunnlag til den minste delen av den tradisjonelle kystflåten.

Dette vil igjen utfordre de respektive kystsamfunn hvor den tradisjonelle kystflåten har sitt tilhold. Også den lokale og mindre landindustrien utfordres ved at store enkeltlandinger fordrer stor kapasitet i landindustrien.

Dispensasjonsadgangen fra fjordlinjene må strammes inn.

SV vil at samfiskeordningen, hvor to enmanns sjarkeiere slår seg sammen i fiske på ett fartøy, må fortsette.

SV vil at «Nybyggsordningen», hvor full strukturerte fiskefartøy kan fiske ekstra hvitfiskkvoter, opphører.

SV vil at Norges bytteforhold av fisk med EU og tredjeland, endres. Kvoter som byttes bort skal tas fra de fartøygrupper som får fordel av slike kvoter.

Fiskeriavtaler med Russland fra 1975-76, hvor nasjonene tillates å fiske i hverandres soner, skal gjelde videre. Dette sikrer en mer bærekraftig høsting ved at russiske fiskefartøy fisker i norsk sone hvor fisken er større, samt at ressursuttaket av fisk i Barentshavet holdes under kontroll.

For å unngå konflikt med ordinært fiskeri og for å minske fiskepresset på lokale bestander, vil SV at ressursuttaket i turistfisket skal begrenses. Utførselskvoter for 2022, med 18 kg fisk pr turist, må reduseres til nivå med sammenlignbare nasjoner. SV skal sørge for at de sjøsamiske fiskeritradisjonene får gode vilkår for videre drift og videreføring, da dette er en viktig del av kystfiskets historie i nord.

## Havbruksnæringen

SV krever at oppdrettsnæringa blir utslippsfri. Det er uaktuelt for SV å være med på å gi tilgang til flere lokaliteter eller tildele nye konsesjoner før lus- og rømningsproblematikken er løst. Finnmark SV/SG ønsker ikke videre utvikling i oppdrett utover laks, så som torsk, kveite og breiflabb. Dette med årsak i de store miljømessige utfordringer og beslag av fiskefelt som dagens rødfiskoppdrett forårsaker. I dag truer forurensning fra oppdrettsanlegg fjordene, og rømt laks og lakselus truer villaksstammene. SV vil stille strengere miljøkrav, beskytte villaksen og redusere andelen importert fôr.

Vertskommunene skal ha igjen for avsetting av areal. SV krever derfor at næringen skal bidra i langt større grad økonomisk til samfunnene rundt anleggene, enten i form av økte skatter eller innføring av andre form for avgifter som produksjonsavgift.

Lokale myndigheter skal kunne stille strengere krav til maksimal tillatt biomasse (MTB) og miljøtiltak enn det som følger av de nasjonale minstestandardene. Vi krever også at det skal stilles strengere krav til lokalisering av oppdrettsanlegg. Anlegg i nasjonale laksefjorder må avvikes.

Innsamling av slam kan gi stor energiproduksjon. Oppdrett av alger til fôr har betydelig potensiale. SV mener oppdrettsnæringa kan ha potensiale, men da i en sirkulær økonomi der forurensningsproblema er løst.

## Landbruk

Landbruket i Troms og Finnmark har veldig ulike forutsetninger sammenlignet med landbruket andre steder i landet. Finnmarksbøndene faller ofte utenfor nasjonale ordninger for å stimulere til drift og produksjon.

Landbruket må være tilpasset det arktiske miljøet vi bor i, og både tilskudd og utdanning må være tilpasset vårt miljø.

Vi må stoppe den sentraliserende landbrukspolitikken, og reversere de negative følgene av den. De naturgitte fordelene vi har rundt om i landet må utnyttes bedre.

SV vil sikre levedyktighet for beitenæringen med sau, geit og reindrift kombinert med et eksistensgrunnlag for rovdyrbestanden. SV vil ha målretta virkemidler for bedre beitebruk.

Å utnytte det lokale ressursgrunnlaget i jord, skog og utmark best mulig ut fra hensynet til miljø, økologi og langsiktig ressursforvaltning, er en forutsetning for et desentralisert bosettingsmønster.

SV vil ha et bærekraftig landbruk, bygget på økologiske prinsipper. Vi vil holde den dyrkbare jorda i hevd og stimulere til lokal matproduksjon og økt sjølforsyning. Vi vil ha bedre jordvern og jordbearbeiding.

SV vil sikre en god inntektsutvikling innen landbruk.

### Skog og utmarksressurser

~~Utmarksnæring og skogbruk er en uutnyttet ressurs i nordområdene. Utmarksnæringen må gjennom virkemidler styrkes og gis en naturlig plass i næringslivet. Statskog og FeFo må praktisere sine regionale ressurser til beste for befolkningen i fylket.~~

### Reindrift

Å bevare og styrke samiske tradisjonsnæringer er avgjørende for at samisk kultur og samfunn skal overleve. Tap av areal er en trussel for reindriften, mens tap av fiskerettigheter og strukturendringer i fiskeflåten har fratatt mange samer langs kysten muligheten til å velge fiske som levevei. Derfor må vi styrke grunnlaget for tradisjonsnæringer, anerkjenne urfolks kunnskap om naturen i sine nærområder, og sikre sterkere vern mot arealinngrep i samiske områder. Det er avgjørende for samenes fremtid at samiske organer får mer innflytelse og kapasitet til å jobbe med viktige saker for det samiske og norske samfunnet, og at samisk selvbestemmelse styrkes.

Det grønne skiftet må gjennomføres på en måte som sikrer urfolks rettigheter og muligheter til å videreutvikle sin kultur på egne premisser. Prinsippet om urfolks frie, forhåndsinformerte samtykke, utgår fra FNs urfolkserklæring. At Norge har signert denne, forplikter oss til å følge opp både internasjonalt og i Norges del av Sápmi. Det innebærer at rettighetshavere må sikres full informasjon om inngrep som kan påvirke dem og retten til å gi sitt samtykke før disse kan iverksettes. Det skal ikke være urfolk som betaler prisen for den skaden statene og bedriftene til jordas rikere og mektigere folkeslag har gjort med kloden.

### Reiselivet

Vi ser en utvikling hvor større aktører utenfra på den ene siden er drivere i utviklingen av tilstrømmingen av turister i nord, mens det på den andre siden legges minst mulig igjen i landsdelen. SV vil stimulere til utvikling av lokale reiselivsprodukter og aktører og jobbe for en felles markedsføring av disse som ikke kommer i skyggen av de store internasjonale aktørers hegemoni.

SV vil derfor at reiselivet skal være bærekraftig og lokalt tilpasset slik at naturen ikke brukes opp, men heller forsøke å legge til rette for økt bærekraftig friluftsliv, for både lokalbefolkningen og tilreisende.

Vi ser stadig turistfiskere kommer til Norge og fisker opp store mengder fisk innafor kystsonen, og nærmest rensker gode fiskeområder kystbefolkningen er avhengig av for å drive fiske. Finnmark SV/SG vil derfor ha økt lokal forvaltning av turistfiske samtidig som vi vil ha utarbeidede forskrifter/regler for oppsyn og ringvirkninger rundt fiske- og miljøkrav.

Finnmark SV/SG vil jobbe for at kommunene får rett til å kreve inn turistskatt for å kunne finansiere kostnader som oppstår på grunn av økt turisme.

## 6. Kunst og kultur

Kultur er en del av dagliglivet, enten vi bor i byen eller på bygda. Et godt kulturtilbud øker bolyst, og stadig flere vektlegger kulturtilbudet når de skal velge bosted og oppvekstmiljø for seg og sine barn. Derfor er kultursatsingen viktig for lokalsamfunn som ønsker å tiltrekke og beholde unge mennesker.

Finnmark SV/SG skal arbeide for å opprettholde og videreutvikle en bred og inkluderende kultursatsning. Et bra kulturtilbud bringer folk sammen og skaper fellesskap mellom ulike mennesker. Kulturpolitikken i Finnmark må bygge på våre kulturelle røtter og tradisjoner, men også omfavne det nye.

Kultur gir arbeidsplasser og økt aktivitet, også i andre næringer. Mange gode kulturtilbud som idrettslag, ungdomslag, og kulturelle arenaer blir opprettholdt gjennom frivillig arbeid. Derfor er det viktig for SV å støtte opp om frivillig arbeid.

SV anerkjenner kunst som uttrykksform, og ønsker å stimulere til kunstneretableringer i regionen.

### Kultursatsningen for unge

Kultursatsning for unge er viktig for å styrke positive krefter i ungdomsmiljøene samtidig som det gir unge mulighet til å aktivisere seg. Det er lett å føle seg ekskludert som ungdom på grunn av aldersgrenser på konserter og dyre billetter. For å lykkes med et godt kulturtilbud for unge, er det viktig at tilbudene er tilgjengelige og inkluderende. Det er viktig at bussen går til fotballtrening, og at kulturtilbudene har lavere priser for unge gjennom kulturkort. Kulturkort for ungdom i små og spredtbygde lokalsamfunn har vært utprøvd og oppleves som utrolig viktig for de som bor langt unna institusjoner. Det er også viktig å ha gratis aktivitet, som ungdomshus og biblioteker.

### Inkluderende kulturtilbud

Kulturen i lokalsamfunnene skal støttes økonomisk og bevilgningene skal øke.

Finnmark SV/SG vil styrke bibliotekene, som fungerer som integrerings-, opplysnings- og kontaktarena for alle grupper/mennesker.

Utstyrssentraler er et godt tiltak for å sikre at alle barn og unge, uavhengig av økonomi og sosial status, har mulighet for å delta på ulike kultur-, idretts- og fritidsaktiviteter.

Finnmark SV/SG vil yte tilskudd til breddeidretten, spesielt rettet mot barn og unge.

### Finnmark SV/SG vil:

- styrke transporten for barn og unge slik at de kan delta i kulturaktiviteter gjennom kulturkort
- øke satsingen på kultur for unge gjennom å sørge for at unge har tilgang til kulturskoler og fritidsklubber
- støtte kvinner i kulturen og sørge for at kulturmidlene fordeles med mål om balanse mellom kjønnene

- støtte satsingen på urfolks- og minoritetskultur, da blant annet samisk og kvensk kultur for å bevare fylkets kulturelle mangfold og historie. På de rette premissene kan dette også være fordelaktig for turistnæringen.
- gi økt støtte til kulturelle prosjekter på tvers av landegrenser

## 7. Miljø og energi

Miljøproblemene vil, om de ikke blir løst, minske mulighetene våre til å leve og arbeide i Finnmark. Det er for oss viktig å føre en ansvarlig hensynsfull energipolitikk. Kraftutbyggingen må skje slik at bedrifter kan etablere seg samtidig som lokale miljøhensyn tas. Oljeutvinningen må reduseres og nye felt ikke igangsettes. Alternative energikilder kan tas i bruk i nordområdene.

Atomavfall fra Nordvest-Russland og atomkraftverk på Kola-halvøya er en miljøtrussel mot folk og natur i nord. Norge må derfor øke sin innsats overfor Russland for å få stanset atomkraftverk på Kola. Satsing på alternative energikilder til atomkraft og miljøopprydding må være en prioritert oppgave i samarbeid med Russland.

Finnmark SV/SG sier nei til sjødeponi fra gruvevirksomhet.

SV vil arbeide for systematisk opprensing etter miljøforurensing i havnene.

SV vil prioritere tiltak som kan redusere plastforurensinga i havet, og øke miljøbevisstheten blant næringsutøvere og i befolkninga.

Finnmark SV/SG vil jobbe for å få til en miljøovervåkning av fjorder og havområder i samarbeid med aktuelle forskningsmiljø.

SV er positive til nye energiformer, men vindparker og småkraftutbygging må ta hensyn til eksisterende bruk av området, naturmangfoldet og behovet for mer energi. Det betyr at hvert enkelt prosjekt må vurderes for seg.

SV vil innføre forpliktende klimabudsjettering i fylkeskommunen.

## 8. Helse

Helsetilbudene over hele landet skal være likeverdige. Det gir utfordringer i vår region, derfor vil styrking av tilbudene ved distrikts medisinske sentrene være svært viktig. I tillegg har vi sett utfordringer i og etter anbudsprosessene for noen av aktørene som leverer livreddende førstehjelp, og som sørger for trygg og effektiv transport av alvorlig syke og skadde. Derfor vil vi og jobbe for at helse og sosialpolitikken underlegges politisk styring, og det gjelder også støttefunksjoner som ambulansefly og helikopter. Videre vil Finnmark SV/SG sikre en desentralisert ambulansetjeneste.

Helseforetakene i sin nåværende form må avvikles.

Tendensen er at de store sentrene øker og bygdene tappes for folk. Dette er utfordrende for å opprettholde og videreutvikle lokale helsetjenester. SV vil ikke akseptere at helsetilbud i distriktene bygges ned. Regionen har store utfordringer i rekruttering av helsepersonell til kommuner og distrikt. Utdanningen må tilpasses disse utfordringene. I tillegg må det legges til rette for økt inntak på fag innafor helse og omsorg. Kompetansemiljøene ved sykehusene i Finnmark og ved Samisk helsesenter i Karasjok må i større grad enn i dag brukes til utdanning og skolering av helsepersonell. Videre vil lønn spille en viktig rolle når man skal rekruttere. Dersom det skal være attraktivt for ungdommer å ta utdanninger innen helse, må

stillingene lønnes attraktivt og som hele stillinger. Finnmark SV/SG skal jobbe aktivt for likelønn og hele stillinger. Det må settes krav til kommuner og fylkeskommune om å utarbeide likelønnsplaner og heltidskulturer. Finnmark SV/SG vil se på muligheten for å gjøre 6-timers arbeidsdag som en norm for hele stillinger innenfor helse.

Finnmark SV/SG vil fremheve jobben som gjøres ved helsesentrene i Finnmark. Dette er svært viktige helsetilbud som må opprettholdes. Til dette vil Finnmark SV/SG sikre en finansieringsmodell som skaper trygghet for dette arbeidet.

Gode og selvstendige helsetjenester er viktig beredskapsmessig og særlig viktig i Finnmark, med store utfordringer i forhold til klima og avstander.

I de nordligste fylkene kreves et særskilt fokus på samers og kveners rettigheter og behov. Dette kan også ses i sammenheng med andre minoriteters rettigheter og behov. I helsevesenet innebærer dette at helsepersonell skal inneha både kulturell og språklig kompetanse som gjør at disse gruppene kan møtes og behandles på en god måte.

SV vil arbeide for at Finnmarkssykehuset skal beholdes som en selvstendig enhet. Samtidig må det fortsatt tilrettelegges for et tett og forpliktende samarbeid mellom UNN og Finnmarkssykehuset.

På sikt må vi gjenoppta og styrke utviklingen i helsesamarbeidet i Barentsregionen. Her må sykehuset i Kirkenes gis spesielle oppgaver. Spesielt med tanke på å møte nye helsemessige utfordringer som utviklingen fører med seg, særlig i det området sykehuset dekker. Styrking av forskningsinnsatsen innenfor helse i Barentsregionen må økes radikalt. Dette krever vi fulgt opp med bevilgninger over statsbudsjettet øremerket for dette formål. Kirkenes sykehus må også utvikles i forhold til infeksjonssykdommer med flere senger for behandling og isolering av infeksjonssykdommer som for eksempel tuberkulose, hiv og aids.

SV vil ikke akseptere at tilbudet til pasientene blir dårligere ved noen av sykehusene. Omlegginger for å sikre bedre ressursutnyttelse må skje innenfor forsvarlige rammer der de ansattes kompetanse blir fullt ut benyttet. Omstillingsarbeid må skje innenfor de rammene som arbeidsmiljølov og hovedavtale fastsetter. De ansatte ved deres tillitsvalgte må i større grad involveres i eventuelle omstillingsprosesser. Innsatsen for å sikre et godt arbeidsmiljø ved sykehusene må gis spesiell oppmerksomhet av administrativ ledelse og styret. For at vi skal kunne tilby et bærekraftig tilbud kan vi ikke fortsette med en Nordsjøturnus i et slikt omfang som i dag, samtidig som vi må få vikarbyråene ut av helsesektoren.

Finnmark SV/SG fortsetter arbeidet sitt for at ambulerende spesialisthelsetjenester i større grad skal tilbys i pasientenes hjemkommune. Men Finnmark SV/SG mener det er uakseptabelt at det i større grad overføres pasienter fra foretakene til kommunene uten at det følger tilstrekkelig med ressurser som er med på å sikre pasientenes ivaretagelse.

Finnmark SV/SG ser svært alvorlig på den lave posisjonen psykiatrien har i helseforetakets prioriteringer. Vi skal jobbe for videreutvikling av et godt og helhetlig psykiatrisk helsetilbud for vår befolkning. Vi må også se på antall og plasseringer av de distriktpsikiatriske sentra slik at de og kan bistå i distriktene, for at de sammen kan sikre et godt lokalt/regionalt tilbud. Opptrappingsplanen innen psykiatri må også følges opp.

Behovet for psykiatrisk hjelp øker sterkt blant barn og unge. Det må satses mer på forebyggende arbeid rettet mot barn og unge under 25 år. SV vil ha et betydelig styrket skolehelsetilbud med flere helsesykepleiere og psykologer i daglig arbeid ved de videregående skolene. Fylket må ha et tett samarbeid med kommunene om dette.

Poliklinisk behandling for barn og unge må organiseres slik at behandlingstilbudet kan gis mest mulig lokalt, uten fravær fra hjemmet som gir overnatting.

For å sikre tilstrekkelig med fagfolk innen psykiatrien må et tverrfaglig videreutdanningstilbud etableres innen psykiatri.

Ideelle interesseorganisasjoner må i større grad tas med i samarbeid i det forebyggende arbeide og ved opprettelse og drift av lavterskeltilbud. Finnmark SV/SG vil også i større grad invitere interesseorganisasjoner til råds i saker som har med betydning innenfor for eksempel psykiatri, rus, spiseforstyrrelser, kreftsykdom med mer. Vi vil også jobbe mer med forebyggende arbeid og lavterskeltilbud, spesielt rettet mot ungdom.

Den demografiske utviklingen viser at vi blir flere eldre. Finnmark SV skal jobbe lokalt og nasjonalt for å fremme forebyggende helsearbeid for å imøtekomme fremtidens eldreomsorg. Dette kan være forebyggende hjemmebesøk med kartlegging til personer over 75 år og etablere helsestasjon for eldre. Dette kan bidra til at flere eldre kan bo lengst mulig hjemme. Finnmark SV/SG vil også jobbe for at flere eldre kan ha en verdig alderdom i form av tilrettelagte fritidstilbud.

## 9. Sikkerhet og beredskap

I lys av det siste årets hendelser har det aldri vært tydeligere at beredskapen og den sivile sikkerheten i nord er under stort press. Det analoge kommunikasjonsnett er fjernet, og kystradioen er lagt ned. Fiber og digitale løsninger viser seg å være svært sårbare i et grisgrendt og værhardt område. Finnmark SV/SG vil arbeide for at flyplassene i nord fortsatt skal være lokalt bemannet, slik at sikkerheten er best mulig.

Finnmark er ett av to fylker i Norge som grenser til to land. Alle landene har derimot svært ulikt utgangspunkt. Russland er en ikke-vestlig stat, Finland er EU-medlem, mens Norge er det eneste NATO-landet.

Forsvaret skal forsvare Norge i krigstider og er nødt til å ha lokalkunnskap om landområdene de skal forsvare. Det er derfor viktig at vi bruker vår kunnskap om Norden til vår fordel i en ren nordisk forsvarsallianse med Finland og Sverige innenfor og utenfor rammene av NATO.

Det er viktig for Norge å føre en selvstendig utenrikspolitikk med tanke på grenseområdene. Finnmark SV/SG sier nei til norsk EU-medlemskap fordi det er viktig å ta vare på primærnæringene. Videre er det spesielt viktig for nordområdene å bevare norsk selvstendighet i internasjonale forhandlinger, og muligheten til å opprette egne handelsavtaler er avgjørende for godt samarbeid på tvers av landegrensene i nord. Sør-Varanger er Europas Schengen-grense i nord-øst. Infrastrukturen i området må bygges ut slik at kommunen kan ivareta de store utfordringene på en skikkelig måte. Storskog grensestasjon må raskt bygges ut og styrkes, og nødvendig personale ansettes lokalt.

Uløste problemer, sanksjoner og skremselspropaganda overfor vår nabo i øst gir særlige utfordringer for befolkninga i nord. Derfor må Barentssamarbeidet på sikt gjenoppbygges og styrkes. Vi må særlig vektlegge samarbeid på tvers i miljø-, kultur-, fiskeri- og næringspolitikk. SV vil arbeide for at Norge fører en forsvars- sikkerhetspolitikk som kan redusere spenninga med Russland og fører til nedbygging av militær aktivitet ut fra en erkjennelse av at bruk av militær makt faktisk er uegnet for å løse fremtidige konflikter.

Det er ikke mulig å sikre seg mot terror og trusler fullt ut men vi vil gjøre strukturelle grep for å begrense risikoen. En overdreven sikkerhetspolitikk kan like godt bli et onde som en gode, og kan gi en ufrihet, politistat, eller militarisering av samfunnet. Vi ønsker derfor ikke at det skal stasjoneres utenlandske styrker på norsk jord i fredstid. Vi skal heller ikke gjennomføre militære øvelser i luft sammen med NATO øst for 26 grader østlig lengde (Nordkapp).

Totalforsvaret i fylket har store mangler og må styrkes. Det må en skikkelig kartlegging til for å få en skikkelig oversikt, i tillegg mangler det et planverk for totalforsvaret. Økt kommunikasjon og øvelse mellom det sivile og militære må til og vi må også utarbeide planer som sikrer elementære varer som drivstoff, mat og drikke.

Tiltak:

- miljøpolitisk, kulturpolitisk og næringspolitisk samarbeid
- gjenopprette og styrke Barentssamarbeidet

## 10. Integrering

Finnmark SV/SG skal ta vår del av ansvaret med å gi gode integreringsmuligheter til flyktninger og innvandrere.

En god integrering handler om å gi mennesker muligheter til å ta ansvar for eget liv, noe som bidrar til å redusere barnefattigdom og sosioøkonomiske utfordringer hos innvandrerbefolkningen.

Finnmark SV/SG har som mål å bosette flere flyktninger. Vi har i stor grad barnehage- skole-, og arbeidsplasser tilgjengelig. Finnmark SV/SG krever at det gis ressurser til nødvendig språk- og tjenestetilbud.

## 11. Likestilling og feminisme

Finnmark SV/SG slutter seg til forslag fra SVs stortingsgruppe om å styrke likestillingen. Det skal være lovfestet rett til heltidsarbeid.

Det skal være lovfestet rett til lik lønn for likt arbeid.

Det skal være lovfestet rett til naturlig lønnsutvikling ved foreldrepermisjon. Abortloven skal stå fast og ivareta kvinners selvbestemmelse av egen kropp. Kommuner må ha et tilfredsstillende tilbud for kvinner som utsettes for vold.